

Soğanlı Köyü'nün

Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesine bağlı Soğanlı Köyü, artık simgesi haline gelen bez bebekleriyle ünlü. Soğanlı Köyü'nün kadınları tarafından yapılan bu bebekler, bölgede satılıyor. Soğanlı bebekleri, köyün simgesi olmanın dışında köyün en önemli gelir kaynaklarından biri. Bu köyde bebek yapma işi her geçen gün, bir el sanatı olarak gelişiyor. Turistler yerel giysilerle süslenmiş bu bebeklere çok ilgi gösteriyor.

Soğanlı Köyü, Yeşilhisar - Ürgüp karayolundan 5 km içerideki Soğanlı Vadisi'nin yamaçlarında kurulu bir yerleşim. Köy sınırları içinde, yerli ve yabancı pek çok turistin ilgisini çeken tarihi kiliseler, mağaralar ve peribacaları bulunuyor. Bu köyün önemli bir özelliği daha var: O da, halkının yaptığı bez bebekleri.

Soğanlı'da ilk bez bebeğin ne zaman ve neden yapıldığı kesin olarak bilinmiyor, ama 46 yılı aşan bir geçmişi olduğu söyleniyor. Bu bebeklerin ortaya çıkışıyla ilgili çok sayıda ve birbirinden farklı söylence var. Biri şöyle: "Ağlayan çocuğunu susturmak isteyen bir anne, o anda eline geçen bez parçalarından uy-

durma bir bebek yapar. Gövdesi ve bacakları, çatal biçimindeki ince bir ağaç dalından, kafası da gazoz kapağından olan bu bebeği bez parçalarıyla sarıp giydirir. Yüzünü kalemle çizer.

Sonra da bebeği çocuğuna verir. Çocuk, elinde bebekle köyünde dolaşırken, bebek, o sırada köyü gezen turistlerin çok ilgisini çeker. Turistler, çocuktan bebeği satın alırlar. Bunun üzerine köylü kadın, biraz daha özenerek aynı bebek-

ten birkaç tane daha yapar. Böylece köydeki kadınların çoğu bu bebekleri üretmeye başlar."

Bugün Soğanlı Köyü'nde, erkek-kadın tüm aile bireyleri bu bebeklerin üretimine katkıda bulunuyor. Erkekler, dikiş makinesinde bebeklerin şalvar, etek, pijama ve çoraplarını dikiyorlar. Ayrıca bebeğin iskeletini oluşturan ve "çatal" denen malzemeyi de üretiyorlar. Çocuklar da bebek üretimine "küçük kundak bebek" yaparak katkıda bulunabiliyorlar. Bebek yapımı, köyde

yediden yetmişe herkesin uğraştığı bir geçim kaynağı. İşin ilginç yanı, çevre ilçelerde de Soğanlı bebeklerinin taklitlerinin var olması. Ancak, bunların yüz boyamasından, bebeklerin gerçek mi, yoksa taklit mi olduğu kolayca anlaşılabiliyor. Soğanlı bebeklerine Derinkuyu, Uçhisar, Ürgüp, Göreme, Çavuşin, Ortahisar, Avanos, Nevşehir, Mustafaapaşa, Zelve, Kaymaklı gibi köy ve ilçelerde de rastlamak olası.

Soğanlı bebeklerinin yapımında, giysi ve süslemeler için çeşitli kumaşlar, bebeğin başı için gazoz kapağı ve beyaz bez, farklı boylardaki vücut iskeleti içinse ağaç dalı ya da ince bir tel kullanılıyor. Hazırlanan iskeletlerin üzerine sarılan ince kumaş parçaları sayesinde vücut dolgusu yapılıyor. Bir telin üzerinde sabit hale getirilen ve üzeri beyaz pamuklu kumaşla kaplanan gazoz kapağı, bebeğin başını oluşturuyor. Bebeğin yüzüyse, boyası çıkmayan kalemle boyanıyor. Bebek giysilerinin yapımında genellikle pazen, basma, patiska, kadife ve tül gibi kumaşlar kullanılıyor. Giysiler de, yine boyası çık-

Soğanlı Köyü'ne Nasıl Gidilir?

Kayseri – Nevşehir - Niğde illerinin keşimine çok yakın bir yerde bulunan Soğanlı Köyü'ne, her mevsimde, karayoluyla kolayca gidilebilir. Soğanlı Köyü Yeşilhisar'a 15 km, Derinkuyu'ya 30 km, Ürgüp'e 40 km, Kayseri'ye 80 km, Nevşehir'e 60 km, Niğde'ye 80 km uzaklıktadır. Havayoluyla İstanbul'dan Kayseri ve Nevşehir Havaalanlarına, oradan da karayoluyla Soğanlı'ya gidilebilir. Demiryolu yolculuğundan hoşlananlar için de, Ankara - Adana demiryolunun Yeşilhisar'dan geçtiğini söylemekte yarar var.

fotoğraf: Murat Gülyaz

mayan kalemle boyanarak süsleniyor. Pul, yün ve ponpon gibi malzemeler de bebeğin süsünü artırmak üzere kullanılabiliyor.

Bebekler, hem erkek hem de kadın olabiliyorlar. Hem giysileri hem de görünüşleri birbirinden farklı olan bu bebeklerden bazılarının kucağında bebek, bazılarının elinde testi ya da "kirmen" denen yün eğirme aleti bulunabiliyor. Bebeklerin giysileri ve görünüşleri, yörenin günlük yaşantısını da yansıtıyor. Aslında çok çeşitli olan Soğanlı bebekleri, giysilerine göre farklı adlarla anılıyor. Tüllü bebek, şalvarlı bebek, üç etek ve ponponlu etekli bebekli ya da bebesiz bebek, kirmenli bebek, testili bebek, gelin bebek, erkek bebek bunlardan bazıları. Bebeklerin hemen hepsi bir şeyin simgesi. Örneğin, tüllü bebek, gelin be-
bek ve şalvarlı bebek köy kadını, etekli bebekse kentli kadını temsil ediyor.

Tüllü bebek, adından da anlaşılacağı gibi, beyaz renkte tül ve patiska kumaşından yapılarak süsleniyor. Etekleri de nakışlarla bezeniyor. Köy kadınları, bu bebeğe "gelin" de diyorlar. Şalvarlı bebek, köy kadınlarının kendi giysilerinden esinti-

ler taşıyor. Üç etek ve ponponlu etekli bebekler de, yöre genç kızlarının nişan törenlerinde giydikleri giysilere benziyor. Oturan kirmenli ya da testili bebeklerse, yöredeki eski giysileri anımsatıyor. Bu bebeklerin kollarına takılan kolluk ve başlarındaki kırmızı yemeniyse, geleneksel kadın giysilerini yansıtıyor. Süslemesi diğerlerinden daha çok olan gelin bebek de, Soğanlı Köyü'nde, yeni evlenen çiftleri taşıyacak arabanın önüne konuyor. Evlenen gelin, düğünden sonra bebeği evine götürüyor.

Soğanlı bebeklerinin üretimi, yalnızca Soğanlı Köyü'ne değil, Kapadokya Bölgesi'ne de hem kültürel hem de önemli bir ekonomik katkı yapıyor. Bu bebekler, el dikişleri ve el boyamalarıyla, Anadolu insanının yarattığı geleneksel el sanatlarının ilginç bir birleşimi. Yolunuz Kapadokya'ya düşerse, siz de bu köyü ziyaret edip, rengârenk bebeklerden birini alabilirsiniz.

Serpil Yıldız
Fotoğraflar: İsmet Akdeniz

Kaynaklar
Melda Özdemir, "Soğanlı Bebekleri", P Dünya Sanatı Dergisi, Sayı 34, 2004
Öznur Aydın, "Kapadokya Soğanlı Bebekleri", Kültür ve Sanat Dergisi, Eylül 1996
http://www.kayseri.gov.tr/scripts/icerik.asp?cid=32&fx=el_sanatları&basx=El%20Sanatları%C3%84%C2%B1
http://www.yesilhisar.gov.tr/soganli_bebek.htm